

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เพื่อระงับข้อพิพาททางการแพทย์

The compromise agreement for medical dispute resolution

บุญศักดิ์ หาญเทอดสิทธิ์¹

ณัฐวิทย์ ศาสตร์ สิทธิชัย²

Boonsak Hanterdsith³

Nattasat Sitthichai⁴

■ บทคัดย่อ

กระบวนการรักษาผู้ป่วยนั้นอาจเกิดความผิดพลาดได้ไม่ว่าจะมีสาเหตุจากระบบการบริการหรือตัวบุคคล โดยมีทั้งความผิดพลาดที่ป้องกันได้และเป็นเหตุสุดวิสัย เมื่อเกิดความผิดพลาดและมีผลเสียหายแล้วบุคลากรทางการแพทย์ควรเรียนรู้วิธีการจัดการสิ่งที่ผิดพลาดและความเสียหายให้บรรเทาไปในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันต้องเรียนรู้สาเหตุของความผิดพลาดและแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก การจัดการกับสิ่งที่ผิดพลาดนั้นมุ่งไปที่การสร้าง ความเข้าใจกับผู้ที่ได้รับความเสียหายและการระงับข้อพิพาทให้เร็วที่สุด การระงับข้อพิพาทก่อนที่จะถึงชั้นศาลซึ่งใช้ได้ผลดีและเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี ทุกฝ่ายในปัจจุบัน คือ การเจรจาไกล่เกลี่ยและการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยสามารถระงับข้อพิพาททั้งคดีแพ่งและคดีอาญาอันเป็นความผิดต่อส่วนตัวได้ ถ้าทำสัญญาอย่างถูกต้องตามกฎหมายและตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

คำสำคัญ สัญญาประนีประนอมยอมความ, ข้อพิพาททางการแพทย์

¹ พ.บ., น.บ., น.บ.ท. กลุ่มงานนิติเวช โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา กระทรวงสาธารณสุข

² น.บ., น.บ.ท. อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

³ Forensic Department, Maharat Nakhon Ratchasima Hospital, Ministry of Public Health

⁴ Provincial public prosecutor, Office of Sikiu public prosecutor, Nakhonratchasima province

■ Abstract

Process of medical care may cause medical errors whether from medical process itself or personal mistake which may be preventable damage or not (force majeure). Whenever the medical errors occur and cause any damage, the medical personals should know how to reduce the damage properly and must identify the cause of errors to prevent recurrence simultaneously. Dealing with medical errors aims to explain the errors, make understanding to those who have been damaged and resolve medical dispute shortly. Recently, the resolution for medical disputes out of court trial which is used effectively and beneficially to all parties is mediation with making a compromise agreement. The compromise agreement can settle the conflicts for both civil and criminal offenses against a person when an agreement is required by law and follow the Supreme Court judgment.

Keywords: compromise agreement, medical dispute

■ บทนำ

การให้บริการทางการแพทย์มีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดได้ โดยมีทั้งความผิดพลาดที่ป้องกันได้และเป็นเหตุสุดวิสัย ซึ่งในทศวรรษที่ผ่านมาวงการแพทย์ได้พัฒนากลไกต่าง ๆ

เพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ป่วยมากขึ้น แต่ปัจจุบันยังเกิดความผิดพลาดขึ้นอยู่เสมอและหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคต เมื่อเกิดความเสียหายต่อผู้ป่วย (adverse events) ไม่ว่าจะเป็นเหตุสุดวิสัย (force majeure) หรือไม่ใช่เหตุสุดวิสัย (preventable medical errors) นั้นผู้ป่วยหรือญาติมักมีข้อสงสัยและปรารถนาจะทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเสมอ จึงเกิดข้อพิพาทกันขึ้นระหว่างฝ่ายแพทย์หรือฝ่ายโรงพยาบาลและฝ่ายผู้ป่วยหรือผู้เสียหาย และในกรณีที่สาเหตุของความเสียหายเกิดจากทางโรงพยาบาลนั้นผู้ป่วยหรือญาติอาจเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าชดเชยได้ ซึ่งแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอในกระบวนการรักษาพยาบาล เมื่อเกิดข้อพิพาทหรือเกิดความเสียหายเกิดขึ้นในทางการแพทย์นั้นมีวิธีที่จะลดความขัดแย้งได้หลายวิธี ได้แก่ การเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งต้องประกอบด้วยการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและจริงใจ (disclosure on medical errors) (บุญศักดิ์ หาญเทอดสิทธิ์, 2555) การชดเชยหรือช่วยเหลือค่าเสียหายไม่ว่าจะมาจากทางโรงพยาบาลให้ผู้ป่วยหรือญาติหรือมาจากเงินตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งสามารถลดการฟ้องร้องทางแพ่งได้ (บุญศักดิ์ หาญเทอดสิทธิ์, 2554) การฟ้องศาล และการใช้อนุญาโตตุลาการ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ การไกล่เกลี่ยถือว่าเป็นวิธีที่รักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยไว้ได้มากที่สุด ในขั้นตอนสุดท้ายของการไกล่เกลี่ยอาจมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งคือการระงับข้อพิพาทวิธีหนึ่งโดยการแปลงหนี้ใหม่นั้นเอง ผู้ทำ (คู่สัญญา) ต้องเข้าใจ

และใช้ข้อความที่รัดกุมเพื่อให้มีผลบังคับได้ และข้อพิพาทต่าง ๆ นั้นระงับได้จริง ๆ แต่ในทางปฏิบัติแล้วส่วนหนึ่งมีปัญหามากมาย โดยเฉพาะเรื่องเนื้อหาของสัญญา จากการค้นคว้าศึกษาค่าพิพากษาศาลฎีกาพบว่า มีฎีกาที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำทั้งในและนอกศาลประมาณ 4,337 เรื่อง จากจำนวนฎีกาทั้งหมด 115,586 เรื่อง (ศาลฎีกา) (คิดเป็นร้อยละ 3.75 ของทั้งหมด) ในกรณีที่มีได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันและผู้เสียหายนำคดีไปฟ้องศาล ศาลมักจะจัดให้มีการประนีประนอมยอมความในชั้นศาลก่อน⁵ โดยข้อแตกต่างในสาระสำคัญของสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันทั่วไป (นอกศาล) กับสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาลนั้นคือ ถ้าต้องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลต้องฟ้องคดีต่อศาล แต่ถ้าเป็นกรณีที่ทำกันในศาลและศาลพิพากษาตามยอมแล้วสามารถบังคับคดีได้ทันทีในบทความนี้เป็นกรณีเฉพาะการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลเป็นหลัก

ประโยชน์ของสัญญาประนีประนอมยอมความในการระงับข้อพิพาท (กรณีทำนอกศาล)

1. **รวดเร็ว** การประนีประนอมยอมความเป็นวิธีระงับข้อพิพาทที่รวดเร็วกว่าการฟ้องคดีต่อศาลและการใช้อนุญาโตตุลาการ เพราะมีขั้นตอนไม่มาก เพียงแต่คู่กรณีตกลงกันให้ข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปแล้วทำเป็นหนังสือสัญญา

2. **ประหยัดค่าใช้จ่าย** เนื่องจากการประนีประนอมมีความรวดเร็วและเป็นการ

ตกลงกันเองของคู่กรณี ไม่ต้องใช้ทนายความ ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดี

3. **รักษาชื่อเสียงและความลับของคู่กรณี** เพราะคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทกันเอง ไม่ต้องให้บุคคลภายนอกมารับทราบด้วย ซึ่งเป็นข้อสำคัญสำหรับฝ่ายโรงพยาบาล

4. **รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีพิพาท** เนื่องจากการประนีประนอมยอมความเป็นการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ก่อนตกลงกันต้องมีกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งจะทำให้คู่กรณีเกิดความเข้าใจกันและยอมผ่อนผันให้แกกัน ไม่มีการกระบวนการพิจารณา ไม่มีการสืบพยานที่มุ่งแต่การแพ้ชนะของคดี

5. **ประโยชน์ต่อศาลและกระบวนการยุติธรรม** เนื่องจากคู่ความมีช่องทางระงับข้อพิพาทกันก่อนฟ้องคดีแล้ว คดีย่อมขึ้นสู่การพิจารณาของศาลน้อยลง เว้นแต่จะมีการฟ้องศาลเพื่อให้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามมา

สัญญาประนีประนอมยอมความคืออะไร

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ปพพ.) บัญญัติเรื่องสัญญาประนีประนอมยอมความไว้สามมาตรา (มาตรา 850-852) ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา)

มาตรา 850 “อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แกกัน”

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ปวิพ.) มาตรา 20 ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น

มาตรา 851 “อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม”

มาตรา 852 “ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติเรื่องสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เพียงสามมาตรา แต่มีปัญหาที่ต้องพิจารณามากมาย โดยจะเห็นว่าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่งซึ่งต้องทำตามหลักของการทำนิติกรรมสัญญาทั่วไป คือ บุคคลผู้ทำสัญญา (คู่สัญญา) ต้องมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนสมบูรณ์ มีความสามารถตามกฎหมาย⁶ วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องไม่พ้นวิสัย (มีความเป็นไปได้) ไม่ผิดกฎหมายโดยชัดแจ้ง และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง⁷ เช่น ห้ามระบุว่าคู่กรณีประสงค์จะระงับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อแผ่นดินด้วย⁸ (จะกล่าวรายละเอียดต่อไป) ต้องไม่มีการฉ้อฉล⁹ ช่มชู้ให้ทำสัญญา¹⁰ เป็นต้น สัญญาที่ทำขึ้นนั้นก็เพื่อระงับข้อพิพาทในทางแพ่งได้ทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องหนี้ ละเมิด สิทธิต่าง ๆ เช่น มีข้อพิพาทเรื่องแพทยรักษา

ผู้ป่วยแล้วเกิดความเสียหายแก่ผู้ป่วย หรือเด็กทารกตายขณะอยู่ในความดูแลของหน่วยทารกแรกเกิด เป็นต้น โดยแยกพิจารณาทีละประเด็น ดังนี้

หลักทั่วไปในการทำสัญญา

ก่อนทำสัญญาคู่สัญญาต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีต้องทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันหรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องความเสียหายเล็กน้อย ๆ การทำสัญญาอาจไม่ได้ประโยชน์มากนัก แต่ถ้าเป็นความเสียหายที่ร้ายแรง เช่น เสียหายแก่ร่างกายหรือชีวิตนั้นมักจะจะต้องมีการเรียกค่าเสียหายหรือค่าชดเชยที่สูงมาก ดังนั้น การเจรจาไกล่เกลี่ยและทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันอาจทำให้ชดเชยค่าเสียหายลดลงได้ การทำสัญญาต่าง ๆ นั้นต้องคำนึงถึงหลักทั่วไปเสมอเพื่อให้ครบถ้วนและนำไปใช้ได้จริง ได้แก่ ชื่อของสัญญา สถานที่ (มีผลต่อเขตอำนาจศาล) วันเวลาที่ทำสัญญา (มีผลต่ออายุความฟ้องคดี) บุคคลที่เป็นคู่สัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญา สิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา เงื่อนไขรายละเอียดต่าง ๆ ที่คู่สัญญาต้องปฏิบัติ การผิดสัญญาและผล การระงับสิ้นสุดของสัญญา กฎหมายที่ใช้ในสัญญา ข้อสรุปท้ายสัญญา และการลงนามในสัญญา โดยจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อที่สำคัญเป็นลำดับไป

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ปพพ.) มาตรา 153 “การใดมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล การนั้นเป็นโมฆะ”

⁷ ปพพ. มาตรา 150 “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ” โดยที่คำว่า โมฆะนี้ หมายถึง เสมือนไม่ได้ทำสัญญากันเลย หรือสัญญาที่ทำกันนั้นใช้ไม่ได้เลย ไม่มีผลผูกพันคู่สัญญา

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1010/2551

⁹ ปพพ. มาตรา 159 “การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นโมฆะ”

¹⁰ ปพพ. มาตรา 164 “การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่เป็นโมฆะ การข่มขู่ที่จะทำให้การใดตกเป็นโมฆะนั้น จะต้องเป็นการข่มขู่ที่จะให้เกิดภัยอันใกล้จะถึงและร้ายแรงถึงขนาดที่จะจูงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีผลต้องกลัว ซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้นการนั้นก็คงจะมีได้กระทำการขึ้น”

ชื่อของสัญญานั้นมีความหมายเพียงไร

การตีความการแสดงเจตนานั้น ให้ฟังเสียงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร" ดังนั้น แม้มีข้อความในสัญญาว่าเป็น "สัญญาประนีประนอมยอมความ" แต่อาจไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความโดยแท้จริงตามกฎหมายแพ่ง¹² ในทางตรงข้ามแม้ไม่มีข้อความดังกล่าวหรือเขียนว่าเป็นสัญญาอื่น เช่น หนังสือรับสภาพหนี้ แต่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความได้ ถ้าพิจารณาแล้วเนื้อหาเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ¹³ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม การเขียนชื่อสัญญาให้ชัดเจนนั้นทำให้คู่สัญญาเข้าใจกันได้รวดเร็วว่ากำลังทำสัญญาอะไร

แบบของสัญญา

พพ. บัญญัติไว้ชัดเจนว่านิติกรรมหรือสัญญาใดต้องทำตามแบบ โดยแบบของนิติกรรมนั้นมี 5 ประเภทด้วยกัน คือ 1) การทำเป็นหนังสือระหว่างกันเอง 2) การทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ 3) การทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ 4) การจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ และ 5) แบบอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าสัญญามิได้ทำตามแบบจะถือว่าเป็นโมฆะ¹⁴ แต่สัญญาประนีประนอมยอมความไม่มีแบบกำหนดไว้

เพียงแค่ตกลงกันด้วยวาจาและมีเนื้อหาสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้วก็เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่สมบูรณ์ได้ แต่ถ้าจะฟ้องร้องบังคับคดีกันกฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (written evidence) ตาม พพ.มาตรา 851 โดยคำว่า "หลักฐานเป็นหนังสือ" นั้นมิใช่แบบของสัญญา แต่เป็นหลักฐานที่แสดงข้อความเครื่องหมายแทนคำพูดที่พอจะอ่านเข้าใจความจะเขียนหรือพิมพ์ก็ได้ เช่น บันทึกเปรียบเทียบของอำเภอ รายงานการประชุม บันทึกประจำวันของสถานีตำรวจ จดหมายโต้ตอบ¹⁵ เป็นต้น ซึ่งต้องมีรายละเอียดของข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความและต้องลงลายมือชื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ลงลายมือชื่อเมื่อไรก็ได้ก่อนฟ้องคดี เช่น ตกลงประนีประนอมยอมความกันแล้วด้วยวาจาและจ่ายเงินไปแล้วต่อมาจึงเขียนเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายโรงพยาบาลภายหลัง เป็นต้น เมื่อหลักฐานเป็นหนังสือมิใช่แบบของสัญญาดังนั้น ถ้าไม่มีก็ไม่เป็นโมฆะ และถ้าคู่สัญญาปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความกันด้วยวาจาโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ถือว่าสมบูรณ์แล้ว (ชำระหนี้สมบูรณ์ตามกฎหมาย)¹⁶ หลักฐานเป็นหนังสือนั้นคู่สัญญาอาจเขียนเอง ให้ผู้อื่นเขียนแทน หรือพิมพ์ก็ได้

¹¹ พพ. มาตรา 171 "ในการตีความการแสดงเจตนานั้น ให้ฟังเสียงถึงเจตนา อันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร"

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1756/2548, 6002/2549

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7919/2551

¹⁴ พพ. มาตรา 152 "การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นเป็นโมฆะ"

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1567/2499, 108/2545, 368/2506, 644/2509, และ 483/2510 ตามลำดับ

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5704/2555 ซึ่งจะต่างกับกรณีไม่มีหนี้กันจริงหรือปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ แต่เมื่อชำระหนี้ไปโดยไม่ทราบตัวตนต้องผูกพันชำระหนี้ นั้นสามารถเรียกคืนทรัพย์สินซึ่งได้ชำระไปให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ในฐานลาภมิควรได้ ตาม พพ. มาตรา 406 (ผู้เขียน) ยกเว้น ผู้หนี้รู้ว่าไม่มีหนี้กันแต่ชำระหนี้ไป กรณีเช่นนี้จะเรียกว่า ชำระหนี้ตามอำเภอใจ พพ.มาตรา 407 ซึ่งไม่สามารถเรียกคืนทรัพย์สินซึ่งได้ชำระไปให้อีกฝ่ายหนึ่งได้

ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าต้องมีการลงลายมือชื่อผู้ทำสัญญาไว้เป็นสำคัญ แต่ถ้ามีหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ไม่มีการลงชื่อเลยก็ใช้ได้ เพียงแต่ฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้เท่านั้นเอง ส่วนกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ก็ต้องใช้วิธีพิมพ์ลายนิ้วมือโดยมีพยานรับรองสองคนและต้องเห็นผู้นั้นพิมพ์ลายนิ้วมือแทนลงลายมือชื่อด้วย¹⁷ นอกจากนี้ หลักฐานหรือเอกสารที่จะเป็นสัญญานี้ อาจมีเนื้อหาใจความอยู่ในฉบับเดียวกันหรืออาจมีหลายฉบับซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องและเป็นเรื่องมูลหนี้เดียวกันก็ได้¹⁸

ผู้ที่จะเป็นคู่ความหรือผู้ที่มีอำนาจทำสัญญา ประนีประนอมยอมความ

โดยทั่วไปหลักการทำสัญญาต่างตอบแทนนั้นต้องมีคู่สัญญาตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป และสัญญาจะผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น ไม่ผูกพันบุคคลภายนอกที่มีได้เข้ามาทำสัญญาด้วย ยกเว้นเป็นการมอบอำนาจหรือเป็นตัวแทน หรือบุคคลภายนอกยินยอมให้ผูกพันตน หรือกฎหมายบัญญัติ ในสัญญาประนีประนอมก็เช่นเดียวกัน บุคคลที่เป็นคู่สัญญาต้องมีอย่างน้อยสองฝ่าย และมีอำนาจในการทำสัญญาโดยแยกพิจารณาแต่ละฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายโรงพยาบาล

โดยหลักกฎหมายแล้วผู้ที่จะเป็นคู่สัญญาได้ต้องเป็นคู่กรณีกันเท่านั้นหรือเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจอย่างถูกต้องดังกล่าวแล้ว สำหรับฝ่ายโรงพยาบาลจะพิจารณาแยกเป็นโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนเนื่องจากมีกฎหมายและระเบียบที่แตกต่างกัน

๐ โรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สป.สธ.) หรือสังกัดกรมหรือหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากรมใดกรมหนึ่ง ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อจะทำนิติกรรมสัญญาใดที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางละเมิดในขณะปฏิบัติหน้าที่นอกจากต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเฉพาะด้วย คือ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539¹⁹ และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง คือ บุคคลผู้เป็นคู่สัญญาฝ่ายโรงพยาบาลต้องเป็นผู้มีอำนาจทำสัญญา คือ ปลัดกระทรวงสาธารณสุขหรืออธิบดีกรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้อง การทำสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ว่าจะเกิดขึ้นในขั้นตอนใดทั้งนอกศาลและในศาลต้องขอ

¹⁷ พพ.มาตรา 9 “เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ บุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น ลายพิมพ์นิ้วมือ แกงไต ตราประทับหรือเครื่องหมายอื่นทำนองเป็นว่านั่นที่ทาลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้วให้ถือเสมือนกับลงลายมือชื่อ ...”

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1415/2547

¹⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 3 บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับใด ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 5 หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา 6 ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการนั้นเป็นการเฉพาะตัว ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

ความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน²⁰ แต่ต่อมากระทรวงการคลังได้ออกแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งในชั้นศาลเมื่อ พ.ศ. 2548 สารสำคัญโดยสรุปคือ กรณีที่ทุนทรัพย์ (ทุนทรัพย์ คือ ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายขอให้โรงพยาบาลจ่ายหรือชดเชย) ไม่เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการที่มีคดีพิพาทและพนักงานอัยการพิจารณาความเห็นร่วมกัน ถ้าเห็นเหมือนกันให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันเองได้โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา แต่ถ้าส่วนราชการและพนักงานอัยการมีความเห็นไม่ตรงกันหรือทุนทรัพย์เกินกว่า 2,000,000 ล้านบาท ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา ส่วนกรณีประนีประนอมยอมความนอกศาลนั้นกระทรวงการคลังยังไม่มีแนวทางปฏิบัติออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น จึงต้องมีการปรึกษาไปยังกระทรวงการคลังเป็นกรณี ๆ ไป (คณะกรรมการกฤษฎีกา คณะพิเศษ, 2541) ดังนั้น ผู้อำนวยการ แพทย์พยาบาล หรือนุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ ที่ไม่ได้ได้รับการแต่งตั้งเป็นตัวแทนอย่างถูกต้องตามกฎหมายจะเข้าทำสัญญากับผู้ป่วยหรือญาติที่ได้รับความเสียหาย

ไม่ได้ เพราะมิใช่คู่สัญญาตามกฎหมาย ถ้าทำสัญญากันเองแม้สัญญานั้นสมบูรณ์บังคับได้ แต่ถือเป็นสัญญาอย่างอื่นที่ต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัว และข้อพิพาทเดิมและมูลหนี้เดิมย่อมไม่ระงับ (แพทย์และโรงพยาบาลต้องจ่ายเงินให้ฝ่ายผู้ป่วย แต่ฝ่ายผู้ป่วยยังคงฟ้องร้องคดีแพ่งได้ภายใต้กำหนดอายุความ) การมอบอำนาจให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นไม่ใช่การมอบอำนาจทั่วไป จึงต้องแต่งตั้งตัวแทนเป็นการเฉพาะเพื่อให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ²² โดยต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือในการแต่งตั้งตัวแทนด้วย²³ แต่มีประเด็นที่ยังไม่เคยได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด คือ กรณีตัวแทนเปิด ระหว่างปลัดกระทรวงสาธารณสุขและผู้อำนวยการโรงพยาบาล มีแต่กรณีตัวแทนเปิดให้ซื้อขายที่ดินซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหนังสือแต่งตั้งตัวแทน²⁵

o โรงพยาบาลเอกชน โดยหลักผู้ประกอบการสถานพยาบาลหรือเจ้าของโรงพยาบาลมีอำนาจโดยตรงในการเป็นคู่สัญญา (มีฐานะเป็นนายจ้างของแพทย์) หรือถ้าแพทย์ผู้ทำละเมิด (มีฐานะเป็นลูกจ้างของโรงพยาบาล) ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับผู้เสียหายก็สามารถ

²⁰ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 (ประกาศ ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2539) ข้อ 28 “การประนีประนอมยอมความไม่ว่าจะเกิดขึ้นในขั้นตอนใดต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน เว้นแต่กระทรวงการคลังจะประกาศกำหนดเป็นอย่างอื่น” และข้อ 34 “ในกรณีที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนปฏิบัติตามที่กระทรวงการคลังกำหนด...” และบันทึกสำนักงานกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 307/2541 มีถ้อยคำ 2541 เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

²¹ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง กระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548

²² ปพพ. มาตรา 801 “ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจทั่วไป ท่านว่าจะทำกิจใด ๆ ในทางจัดการแทนตัวการก็ย่อมทำได้ทุกอย่าง แต่การเช่นอย่างจะกล่าวต่อไปนี้ ท่านว่าหาอาจทำได้ไม่ คือ ... (4) ประนีประนอมยอมความ”

²³ ปพพ. มาตรา 798 วรรคสอง “กิจการอันใดท่านบังคับไว้ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการอันนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย”

²⁴ ปพพ. มาตรา 821 “บุคคลผู้ใดเชิดบุคคลอีกคนหนึ่งออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี รู้แล้วยอมให้บุคคลอีกคนหนึ่งเชิดตัวเขาเองออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตเสมือนว่าบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเป็นตัวแทนของตน”

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2751/2541, 3558/2552

ทำได้ และยังจะทำให้ข้อพิพาทระงับไปโดยฝ่ายนายจ้าง (ผู้ประกอบการสถานพยาบาล) ได้ประโยชน์จากสัญญาด้วยโดยที่ตนไม่จำเป็นต้องเข้ามาเป็นคู่สัญญาด้วย²⁶

เมื่อคู่สัญญาฝ่ายโรงพยาบาลที่มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับฝ่ายผู้เสียหายอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้ว สัญญานั้นสามารถระงับหนี้ในมูลหนี้เดิม (หนี้ละเมิด) ทั้งหมดโดยลูกหนี้อื่น ๆ ของฝ่ายโรงพยาบาลจะได้รับประโยชน์ในการทำสัญญา โดยทุกคนไม่จำเป็นต้องเข้าทำสัญญากับฝ่ายผู้ป่วยหรือผู้เสียหาย²⁷ เช่น กรณีสูตินรีแพทย์ทำคลอดแล้วผู้ป่วยซึ่งเป็นมารดาเด็กทารกมีอาการตกเลือดมากต้องตัดมดลูกออกเพื่อรักษาชีวิตของมารดาต่อมาเด็กทารกได้รับการดูแลโดยกุมารแพทย์ซึ่งเด็กมีอาการขาดออกซิเจนรุนแรงและทำให้เกิดภาวะสมองพิการ (cerebral palsy) ในกรณีนี้ฝ่ายผู้เสียหายอาจฟ้องโรงพยาบาล สูตินรีแพทย์ และกุมารแพทย์เรียกค่าเสียหายได้และอาจต้องรับผิดชอบเป็นลูกหนี้ร่วมกัน (กรณีโรงพยาบาลเอกชน) แต่เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วทั้งสูตินรีแพทย์และกุมารแพทย์จะได้รับประโยชน์จากสัญญาด้วย แม้ไม่ได้เข้าทำสัญญากับฝ่ายผู้ป่วยโดยตรง ถ้าต่อมาฝ่ายผู้เสียหายเรียกร้องค่าชดเชยหรือฟ้องเรียก

ค่าเสียหายจากมูลหนี้ละเมิดเดิมโดยอ้างว่าไม่ได้ทำสัญญากับสูตินรีแพทย์และกุมารแพทย์นั้นไม่สามารถทำได้

2. ฝ่ายผู้ป่วยหรือญาติ (ผู้เสียหาย)

o ผู้ป่วยที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ผู้เสียหายสามารถเป็นคู่สัญญาได้โดยตรง แต่ในกรณีไม่มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วมาทำสัญญาผลของสัญญานั้นถือเป็นโมฆะ ไม่มีผลผูกพันคู่ความหรือคู่กรณี²⁸

o ผู้ป่วยที่เป็นผู้เยาว์²⁹ กรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย ต้องมีการขออนุญาตต่อศาลก่อน เพราะเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามที่บัญญัติไว้ใน พ.พ. มาตรา 1574 (12) มิฉะนั้นจะถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายและตกเป็นโมฆะ³⁰ (แต่ถ้าเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลแล้ว แม้ผู้แทนโดยชอบธรรมมิได้ขออนุญาตศาลก่อนประกอบกับผู้เยาว์มิได้คัดค้านการทำสัญญานั้น เมื่อศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นแล้วถือว่าคำพิพากษาผูกพันทั้งโจทก์และจำเลย เนื่องจากศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้แทนโดยชอบธรรมทำแทนผู้เยาว์ไปได้ในตัวเองแล้ว)³¹

o ผู้ป่วยที่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ³² สัญญาประนีประนอม

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2840/2548 (กรณีลูกจ้างทำสัญญาโดยที่นายจ้างมิได้เข้าเป็นคู่สัญญาด้วย แต่ทำให้ข้อพิพาทระงับได้ และต้องปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น)

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2596/2551

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2411/2551

²⁹ พ.พ. มาตรา 19 “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์”

มาตรา 20 “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการ สมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติ มาตรา 1448”

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 640/2493, 1109/2512, 1319/2512, 1602/2519, 1837/2523, 326/2524, 8438/2547, 533/2552

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1222/2537

³² คนไร้ความสามารถ คือ คนวิกลจริตที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ การใด ๆ ที่บุคคลจำพวกนี้กระทำนั้นเป็นโมฆะทั้งหมด ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น คือ คนที่มีเหตุบกพร่องทางกายหรือจิต หรือมีความประทุษร้ายสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาชญา หรือติดสุรายาเมา และศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ การใด ๆ ที่บุคคลจำพวกนี้กระทำนั้นสมบูรณ์เว้นแต่การกระทำบางอย่างต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ (ผู้ดูแลคนเสมือนไร้ความสามารถที่ศาลตั้ง) มิฉะนั้นจะเป็นโมฆะ เช่น นำทรัพย์สินไปลงทุน กู้ยืมเงิน ประนีประนอมยอมความ เป็นต้น

ยอมความที่ทางโรงพยาบาลทำกับผู้ป่วยหรือญาติจะกระทำโดยบุคคลที่มีความสามารถสมบูรณ์ จึงไม่ได้กล่าวถึงบุคคลจำพวกนี้ไว้ ณ ที่นี้

๐ ผู้ป่วยที่มีสามหรือภริยา การที่ฝ่ายสามหรือภริยาเป็นผู้เสียหายและจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งก่อนตาม ปพพ. มาตรา 1476(6) มิฉะนั้นสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นอาจถูกคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องศาลให้เพิกถอนได้

๐ ญาติหรือตัวแทน ผู้ที่เป็นญาติแม่แต่สามี ภริยา หรือตัวแทน เช่น ทนายความ ก็เช่นเดียวกันต้องได้รับมอบอำนาจเป็นการเฉพาะจากผู้เสียหายเสียก่อนตาม ปพพ. มาตรา 800 และ 801 ถ้าไม่ได้รับมอบอำนาจเป็นการเฉพาะหรือเป็นการได้รับมอบอำนาจทั่วไปและทำสัญญาประนีประนอมยอมความไปย่อมไม่ทำให้หนี้เดิมระงับ (สัญญาประนีประนอมยอมความไม่มีผลผูกพันคู่กรณี³³ เมื่อได้รับมอบหมายแล้วแม้ผู้เสียหายไม่ได้อยู่ด้วยขณะทำสัญญาก็ต้องผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น³⁴

เนื้อหาที่อยู่ในสัญญาหรือที่ตกลงมีสาระสำคัญดังนี้

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ทำสัญญาระงับข้อพิพาท ซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จสิ้นไป

ตาม ปพพ. มาตรา 850 นั้นต้องมีเนื้อหาโดยชัดแจ้งว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย “ตกลงระงับข้อพิพาทต่อกัน” เนื่องจากเป็นข้อสำคัญข้อหนึ่งของสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งข้อพิพาท

นั้นอาจมีอยู่แล้ว เช่น เด็กตายจากการรักษาและญาติติดใจสงสัยว่ามีการประมาทเลินเล่อของฝ่ายโรงพยาบาลหรือไม่ (มีมูลละเมิดเกิดแล้ว คือ เด็กตาย และข้อพิพาทก็เกิดแล้ว คือ ญาติสงสัยว่าประมาทหรือไม่และทางโรงพยาบาลอาจสรุปว่าตายจากโรคที่เด็กเป็นเอง) หรืออาจจะมีแค่มูลละเมิดเกิดขึ้นดังตัวอย่างข้างต้น คือ เด็กตายขณะรักษาในโรงพยาบาล แต่ยังไม่มีการข้อพิพาทเกิดขึ้น (ญาติยังไม่สงสัยติดใจเหตุตาย คือ ยังไม่มีการโต้เถียงกันว่าเกิดจากเหตุใดนั่นเอง) ซึ่งข้อพิพาทนั้นอาจเกิดขึ้นในภายหลังหน้าได้ จึงตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความระงับข้อพิพาทไว้ล่วงหน้าก็ได้โดยมีข้อเท็จจริงที่สำคัญ เช่น ผู้ป่วยได้รับความเสียหายเช่นไร (บาดเจ็บ พิการ ตาย หรืออื่น ๆ) อันเนื่องมาจากสาเหตุใด (ไม่ต้องระบุว่าฝ่ายใดผิด ระบุเพียงสาเหตุที่ไม่อ้างถึงตัวบุคคลก็เพียงพอ) ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วหรืออาจจะเกิดต่อเนื่องในอนาคตได้ (เช่น ขณะนี้แค่บาดเจ็บแต่อนาคตอาจตายได้ ควรเขียนเผื่อไว้ในอนาคตด้วย) โดยข้อพิพาทนั้นต้องเป็นอันจบหรือคลี่คลายด้วยการตกลงนี้ แต่การยอมรับผิดชอบในค่ารักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความว่าสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย (ทางแพ่ง) อื่น ๆ นั้นถือว่าไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ เพราะข้อพิพาทยังไม่ระงับทั้งหมด³⁵

เป็นสัญญาที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

แต่ละฝ่ายต้องมีแนวทางผ่อนผันหรือมีข้อตกลงต่อกัน ไม่ใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนา

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1413/2524, 1756/2548, 7631/2552

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2352/2526

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 298/2551

ฝ่ายเดียวหรือผ่อนผันการชำระหนี้เพียงฝ่ายเดียว³⁶ เช่น ฝ่ายโรงพยาบาลยอมจ่ายเงินแต่ฝ่ายญาติ ยังไม่ตกลงว่าจะระงับการฟ้องคดี (ทางโรงพยาบาล อาจทำหนังสือขึ้นมาเองและแจ้งญาติหรือผู้ป่วยว่าจะชดใช้ค่าเสียหายเท่าไร โดยฝ่ายผู้ป่วยไม่มีส่วนร่วมในการทำหนังสือนั้น เป็นต้น) หรือ ฝ่ายญาติตกลงว่าจะระงับการฟ้องคดีแต่ฝ่ายโรงพยาบาลไม่จ่ายเงินหรือไม่มีการบรรเทา ผลเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น แต่ละฝ่ายต้อง สละสิทธิเรียกร้องในค่าเสียหายส่วนอื่นๆ ทั้งหมด เช่น อาจเขียนว่า “ผู้ป่วยหรือผู้แทนไม่ติดใจ เรียกร้องใดๆ จากทางโรงพยาบาลอีก”³⁷ ส่วน ข้อความที่เขียนในทำนอง...ยอมรับช่วยเหลือ ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อบรรเทาผลร้าย...หรือ ยอมตกลงออกเงินค่าเสียหายและค่ารักษาพยาบาลให้...นั้นไม่มีรายละเอียดระบุว่า เงินช่วยเหลือที่ผู้ป่วยหรือตัวแทนรับไปเป็น ค่าเสียหายใดจึงไม่ใช่สัญญาประนีประนอม ยอมความ³⁸ ไม่ควรมีข้อความที่เขียนในทำนอง ที่ว่าต้องไปปรึกษากับผู้อื่นก่อนหรือต้องมีการ สืบพยานหลักฐานก่อน เช่น ...ทั้งนี้เมื่อได้รับการ เห็นชอบหรือไปปรึกษาผู้บริหาร คณะกรรมการ หรือผู้อำนวยการโรงพยาบาล... อย่างนี้เป็นต้น

เพราะจะทำให้สัญญาที่เกิดขึ้นมิได้ระงับข้อพิพาท และจะมีผล คือ สัญญานั้นไม่ใช่สัญญาประนี ประนอมยอมความ³⁹ แต่อย่างไรก็ตาม สัญญา หรือข้อตกลงที่ทำกันอาจถือได้ว่าเป็นนิติกรรม อย่างหนึ่งซึ่งสมบูรณ์ตาม ปพพ. มาตรา 367⁴⁰ ซึ่งทำให้คู่ความมีอำนาจฟ้องตามสัญญานั้นได้⁴¹ นอกจากนี้ ต้องมีข้อตกลงที่แน่นอนเกี่ยวกับ จำนวนเงินที่ต้องชำระและวิธีการชำระ ตลอดจน กำหนดเวลาที่แน่นอนที่ให้ชำระ อันจะทำให้ ปราศจากการโต้แย้งกันอีก⁴² และหากไม่ทำตาม ข้อตกลงจะมีผลเช่นไรหรือเรียกร้องได้เพียงไร ในสัญญาประนีประนอมยอมความอาจมี เงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาที่ชัดเจนเรื่องการชำระเงิน ได้ เช่น จะไม่ติดใจเอาความเมื่อชำระเงินครบ กรณีมีการผ่อนชำระ หรือหากชำระเงิน (ชำระ เต็มจำนวนหรือผ่อนชำระ) ภายในกำหนด อีกฝ่ายก็จะไม่ติดใจเอาความอีกต่อไป⁴³ (ซึ่งถ้า ชำระเงินไม่ครบตามกำหนดจะมีผลให้มูลหนี้เดิม ไม่ระงับ) ส่วนเมื่อถึงเวลากำหนดชำระเงินตาม สัญญาแต่ไม่ชำระ เช่น กำหนดไว้ว่าต้องชำระ ภายใน 6 เดือน แต่ปรากฏว่าไม่ชำระหรือชำระ ภายหลัง 6 เดือน ก็ไม่ทำให้สัญญาประนีประนอม ยอมความนั้นเสียไป เนื่องจากการกำหนดระยะ

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1117/2550, 5387 - 5388/2550

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1349/2538

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1349/2538, 981/2544

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1168/2521, 3600/2524, 1756/2548, 8388/2550, 5573/2552

⁴⁰ ปพพ. มาตรา 367 “สัญญาใดคู่สัญญาได้ถือว่าเป็นอันได้ทำกันขึ้นแล้ว แต่แท้จริงยังมีข้อตกลงกันในข้อหนึ่งข้อใด อันจะต้องทำความตกลง ให้สำเร็จ ถ้าจะพิสูจน์มานได้ว่า ถึงหากจะไม่ทำความตกลงกันในข้อนี้ได้ สัญญานั้นก็จะได้ทำขึ้นไว้ ทว่าข้อความส่วนที่ได้ตกลง กันแล้ว ก็ย่อมเป็นอันสมบูรณ์” หมายความว่า เมื่อทำสัญญาต่อกันขึ้นแล้วแม้ข้อความข้อหนึ่งข้อใดในสัญญาจะไม่สมบูรณ์เพราะยัง ตกลงกันไม่ได้ เช่น ต้องให้บริษัทประกันพิจารณา ก่อน เป็นต้น ก็ตาม ข้อความตกลงส่วนอื่นที่สมบูรณ์นั้นใช้ได้

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1168/2521 (เป็นบันทึกใกล้เคียงค่าเสียหาย ซึ่งไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ แต่สมบูรณ์เป็นนิติกรรม อย่างอื่น)

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3888/2537, 8182/2540, 207/2541, 624/2545, 2842/2548, 2335/2551, 1607/2552, 7802/2552, 3779/2553, 536/2554

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2329-2330/2523, 6639/2548, 3412/2550, 8640/2552

เวลา 6 เดือนไว้นั้นเป็นกำหนดระยะเวลาให้คู่ปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติก็บังคับกันไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันไว้ได้เพื่อให้สมวัตถุประสงค์แห่งการทำสัญญาที่ต้องการให้ข้อพิพาทระหว่างกันระงับไปด้วยวิธีการดังกล่าว⁴⁴ แต่ในกรณีที่มีเงื่อนไขนอกจากการชำระเงิน เช่น มีเงื่อนไขว่าฝ่ายหนึ่งจะไม่ดำเนินคดีกับอีกฝ่ายหนึ่งต่อเมื่อมีการปฏิบัติตามข้อตกลงข้ออื่น ๆ ครบถ้วนแล้วข้อตกลงดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความและไม่ทำให้หนี้เดิมระงับ⁴⁵

ค่าเสียหายอันอาจจะตกลงกันในสัญญาได้มีค่าอะไรบ้าง

ค่าเสียหายในความรับผิดชอบละเมิดสามารถนำมากำหนดในสัญญาได้ คือ ค่าเสียหายในปัจจุบัน ค่าเสียหายในอนาคต ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ที่ทำได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการ ค่าอุปการะเลี้ยงดู⁴⁶ ค่าปลงศพ⁴⁷ เป็นต้น

การทำสัญญาตกลงค่าเสียหายในอนาคต

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ป่วนนั้นบางครั้งยังไม่จบสิ้น เช่น ได้รับความเสียหายทำให้บาดเจ็บและทุพพลภาพ ซึ่งเมื่อทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็ต้องพิจารณาความเสียหายขณะที่ทุพพลภาพนั้นแต่ฝ่ายญาติอาจเรียกร้องค่าเสียหายในอนาคต

ได้ว่า ถ้าเกิดผู้ป่วนบาดเจ็บต่อเนื่องเรื้อรังทุพพลภาพ หรือตายไปจะกำหนดค่าเสียหายในอนาคตไว้เป็นเงื่อนไขในสัญญาเลยได้หรือไม่ โดยหลักการแล้วการกำหนดเงื่อนไขว่าต้องรอให้มีการประเมินความเสียหายก่อนหรือสืบหาข้อมูลในอนาคตนั้นไม่ถือว่าทำให้ข้อพิพาทเสร็จสิ้นดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่ถ้าให้แพทย์ประเมินความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เบ็ดเสร็จและคำนวณค่าเสียหายเป็นตัวเลขโดยไม่ต้องระบุเงื่อนไขว่าต้องรอประเมินต่อไปนั้นสามารถทำได้ ซึ่งต้องมีความเห็นพ้องกันระหว่างฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายโรงพยาบาล มิฉะนั้นจะเกิดการเรียกร้องค่าเสียหายเกินความเป็นจริง ทั้งสองฝ่ายอาจทำสัญญาโดยมีเงื่อนไขที่แน่นอนเรื่องค่าเสียหายในอนาคตได้ เช่น กรณีผู้เสียหายตายทางฝ่ายโรงพยาบาลจะจ่ายเงินให้อีกเป็นจำนวนเท่าไรก็เขียนได้ โดยจะต่างกับกรณีที่มีการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่จะจ่ายค่าเสียหายตามอัตราที่ถูกกำหนดไว้และไม่มีการคิดค่าเสียหายในอนาคตด้วย ในกรณีที่มิได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและผู้เสียหายนำคดีไปฟ้องศาล ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายในอนาคตได้เช่นกัน ตาม ปพพ. มาตรา 444 วรรคแรก แต่ถ้าในเวลาพิพาทคดีเป็นพันวิสัยจะหยั่งรู้ได้ว่าความเสียหายนั้นได้มีแท้จริงเพียงใด ศาลจะกล่าวในคำพิพากษา

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1651/2547

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4306/2550

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6949/2550

⁴⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1415/2547

ว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษานั้น
อีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้ตาม ปพพ.
มาตรา 444 วรรคสอง⁴⁸

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

เมื่อสัญญาประนีประนอมยอมความ
สมบูรณ์ย่อมมีผลให้ข้อพิพาทเดิมระงับ และ
ทำให้เกิดสิทธิใหม่ขึ้นระหว่างคู่สัญญาตามที่
ตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น
ต่างฝ่ายต่างไม่สามารถมาเรียกร้องจากมูล
ละเมิดเดิมได้อีก แม้ต่อมาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
หรือทั้งสองฝ่ายไม่พอใจจะยกเลิกสัญญา
ประนีประนอมยอมความที่สมบูรณ์ไปแล้ว และ
จะให้กลับไปใช้สิทธิเรียกร้องตามมูลหนี้เดิมก็
ไม่สามารถทำได้ หรือไปฟ้องศาลขอให้ศาล
พิจารณาคดีในมูลละเมิดเดิม ก็ไม่สามารถทำได้
เช่นกัน สิ่งที่ทำได้ คือ ฟ้องให้คู่กรณีปฏิบัติตาม
สัญญาประนีประนอมยอมความได้เท่านั้น⁴⁹

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความในทาง ปกครอง

คดีพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดจาก
เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นอยู่ภายใต้บังคับของ
พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ
เจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ที่ช่วยคุ้มครองทางแพ่ง
แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี โดย

เจตนารมณ์หลักของกฎหมายฉบับนี้ คือ
ป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐในความรับผิดชอบ
ผลแห่งละเมิดที่เกิดขึ้นโดยความไม่ตั้งใจ หรือ
ความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยในการปฏิบัติ
หน้าที่⁵⁰ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ใช้ดุลพินิจและ
ตัดสินใจได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวว่าจะต้องรับผิด
อันเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่และการ
บริหารงานของรัฐ (สำนักวิจัยและวิชาการ
สำนักงานศาลปกครอง, 2552) เจ้าหน้าที่ของรัฐ
จะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นเมื่อได้กระทำ
ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
เท่านั้นและยังต้องถูกไล่เบี้ยจากหน่วยงานของ
รัฐด้วย⁵¹ การปฏิบัติหน้าที่นี้มีทั้งกรณีที่เป็นการ
ใช้อำนาจทางปกครองหรือการกระทำทาง
ปกครองและการปฏิบัติหน้าที่โดยทั่วไป ในกรณี
แรก การปฏิบัติหน้าที่อันเกิดจากการใช้อำนาจ
ตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง
หรือคำสั่งอื่น หรือการละเลยต่อหน้าที่ตามที่
กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่
ดังกล่าวล่าช้าเกินควรนั้นถือเป็นคดีปกครอง⁵²
เมื่อมีข้อพิพาทในกรณีเหล่านี้ต้องดำเนินคดี
ที่ศาลปกครอง ส่วนการละเมิดที่เกิดจากการ
ปฏิบัติหน้าที่โดยปกติทั่วไป เช่น แพทย์ผ่าตัด
รักษาหรือพยาบาลดูแลผู้ป่วยแล้วเกิดความ
เสียหายต่อผู้ป่วยขึ้นนั้นเป็นคดีละเมิดที่อยู่ใน
อำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรม⁵³ ซึ่งถ้า

⁴⁸ ปพพ. มาตรา 444 “ในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยนั้น ผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้ขดใช้ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป และ
ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการทำงานสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน ทั้งในเวลาปัจจุบันนั้นและในเวลาอนาคตด้วย
ถ้าในเวลาที่จะพิพากษาคดี เป็นพันวิสัยจะหยั่งรู้ได้ว่าความเสียหายนั้นได้มีแท้จริงเพียงใด ศาลจะกล่าวในคำพิพากษาว่ายัง
สงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษานั้นอีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้”

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5786/2550

⁵⁰ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 10/2552

⁵¹ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 8 วรรคแรก “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดใช้ค่าสินไหม
ทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
ดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”

⁵² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9(3) ประกอบมาตรา 42

⁵³ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 224/2550

ผู้เสียหายไม่ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม อาจยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้พิจารณาชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนก็ได้⁵⁴ (ใช้ได้ทั้งคดีปกครองและคดีแพ่งธรรมดา) ในขั้นตอนก่อนหรือขณะที่ผู้เสียหายยื่นคำขอให้รัฐชดเชยค่าเสียหายนี้อาจมีการไกล่เกลี่ยและทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันระหว่างฝ่ายโรงพยาบาลและฝ่ายผู้เสียหายได้ ซึ่งเมื่อทำสัญญากันโดยถูกต้องสมบูรณ์แล้วสามารถระงับข้อพิพาททางแพ่งในส่วนคดีที่เป็นการละเมิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยทั่วไปได้ เนื่องจากถือเป็นข้อพิพาททางแพ่งทั่วไปอันอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรม ส่วนกรณีละเมิดในทางปกครองนั้น (เป็นกรณีละเมิดอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลดังกล่าวข้างต้น) ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบการพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความบัญญัติไว้ และยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในเรื่องความระงับสิ้นไปของมูลละเมิดในทางปกครอง แต่ละคดีที่ขึ้นสู่ศาลปกครองนั้นจึงมีการปฏิบัติไปตามรูปเรื่อง (case by case) เช่น หากคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทกันเองหรือศาลไกล่เกลี่ยให้ประนีประนอม ผู้ฟ้องคดีอาจถอนคำฟ้อง หรือถ้าผู้ถูกฟ้องคดียอมเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ถูกฟ้อง หรือยอมชำระเงิน หรือปฏิบัติตามที่ผู้ฟ้องคดีมีคำขอศาลก็สามารถสั่งยุติการพิจารณาและจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ (case-list) ได้ เพราะวัตถุแห่งคดีหมดสิ้นไป ดังนั้น จึงต้องรอศึกษาต่อไป ส่วนในต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส มีการประนีประนอมยอมความในคดีละเมิด

ทางปกครองและมีแนวคำพิพากษาวางหลักไว้แล้ว (ประสาธ พงษ์สุวรรณ, 2546)

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีอาญา

ความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ที่เกิดขึ้นนั้นมักจะเป็นมูลเหตุให้ผู้เสียหายฟ้องคดีได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญาในขณะเดียวกัน เช่น อาจถูกฟ้องทางอาญาด้านประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ขณะเดียวกันก็อาจถูกฟ้องทางแพ่งฐานละเมิด ทำให้เสียหายแก่ชีวิตร่างกายได้ และจะพบเห็นได้บ่อย ๆ ว่าสัญญาประนีประนอมยอมความที่โรงพยาบาลทำกับผู้ป่วยหรือญาตินั้นมักจะมีข้อความให้ยกเว้นความรับผิดชอบทั้งทางแพ่งทางอาญา และอื่น ๆ ด้วยเสมอโดยไม่คำนึงถึงประเภทของความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยหลักกฎหมายแล้วกรณีความเสียหายมีมูลจากการกระทำความผิดทางอาญาไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดต่อแผ่นดิน ถ้ามีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งนั้นย่อมทำได้ทั้งสิ้น แต่ถ้าต้องการให้ระงับความรับผิดชอบทางอาญาด้วยนั้นใช้ได้เฉพาะกรณีระงับความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น⁵⁵ ซึ่งความผิดต่อส่วนตัวนั้นหมายถึงความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพตามมาตรา 309 วรรคแรก มาตรา 310 วรรคแรก และมาตรา 311 วรรคแรก เป็นต้น ถ้าผู้ป่วยหรือญาติ (ผู้เสียหาย) ยอมความกับฝ่ายโรงพยาบาลอย่าง

⁵⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 11 ในกรณีที่ผู้เสียหายเห็นว่า หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายจะยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้พิจารณาชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนก็ได้

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 221/2500, 1527/2513, 2624/2516, 3780/2546, 345/2550, 3412/2550

ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอีก⁵⁶ โดยต้องเขียนไว้ให้ชัดเจนว่าให้ระงับความผิดต่อส่วนตัวด้วย (ซึ่งจะมีผลเป็นการยอมความและทำให้คดีอาญาลีกกันดังกล่าวแล้ว) ถ้าเขียนคำกว้าง ๆ เช่น “ต่างฝ่ายต่างไม่ติดใจเรียกร้องสิ่งใดต่อกันในคดีดังกล่าวอีก” ยังไม่ถือว่าเป็นการ “ยอมความกัน” สิทธินาคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมไม่ระงับ⁵⁷ ในกรณีความผิดอาญาต่อแผ่นดิน คือ ความผิดที่ยอมความไม่ได้และถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เช่น ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เป็นต้น การทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในกรณีนี้ไม่เป็นเหตุให้คดีอาญาระงับสิ้นไป⁵⁸ โดยหลักกฎหมายจะมีผลให้สัญญาฉบับนั้นมีผลเป็นโมฆะทั้งฉบับ⁵⁹ เพราะมีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่บางกรณีอาจไม่เป็นโมฆะทั้งฉบับถ้าข้อตกลงดังกล่าวสามารถแยกออกต่างหากจากข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความในข้ออื่นได้⁶⁰ อย่างไรก็ตาม การประนีประนอมยอมความนั้นถือเป็นการเยียวยาความเสียหาย จึงอาจเป็นเหตุบรรเทาโทษได้⁶¹ (อดุลย์ ชันทอง, 2555) (ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเฉพาะคดีแพ่ง แล้วนำสัญญานั้นไปประกอบเป็นเหตุบรรเทาโทษในคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน ห้ามเขียนประนีประนอม

ยอมความกรณีความผิดต่อแผ่นดินในสัญญาประนีประนอมยอมความ) ในทางตรงกันข้าม สัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวอาจถูกฝ่ายคู่กรณีอ้างเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ จึงต้องเขียนอย่างระมัดระวังมาก โดยสรุป การทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อยกเว้นความผิดทางอาญานั้นทำได้แต่ต้องรัดกุม อย่าให้สัญญาเป็นโมฆะทั้งฉบับ โดยอาจเขียนการระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา (ความผิดต่อส่วนตัว) แยกกันเป็นข้อ ๆ และห้ามเขียนข้อความตอนใดตอนหนึ่งที่ระบุว่าคู่กรณีประสงค์จะระงับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อแผ่นดิน

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีจริยธรรม

ช่องทางหนึ่งที่ผู้ป่วยและญาติสามารถร้องเรียนแพทย์ได้ คือ กล่าวหาว่าแพทย์กระทำผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม โดยร้องเรียนต่อแพทยสภา ซึ่งมีขั้นตอนต่างหากจากการฟ้องคดีต่อศาล แม้ผู้ป่วยได้กล่าวหาแพทย์ต่อแพทยสภาแล้วต่อมาภายหลังมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถอนเรื่องกล่าวหาที่ได้ยื่นไว้ต่อแพทยสภาก็ตาม แพทยสภาก็สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนเรื่อง

⁵⁶ ปวอ.มาตรา 39 “สิทธิ นาคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

(2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย”

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6549/2550

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1941/2544

⁵⁹ ปพพ. มาตรา 173 “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะนิติกรรม นั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์ แห่งกรณีว่า คู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจาก ส่วนที่เป็นโมฆะได้” และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1527/2513, 1010/2551

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 56/2540, 3780/2546, 4351/2548, 4541/2550

⁶¹ ปอ. มาตรา 78 “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดนั้นก็ได้...เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ ... รู้สึกผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ... หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่า มีลักษณะทำนองเดียวกัน”

ดังกล่าวได้ต่อไปได้ ทั้งนี้ตาม มาตรา 32
วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม
พ.ศ. 2525⁶²

ผลของการทำสัญญาในกรณีที่ไม่เป็นสัญญา ประนีประนอมยอมความ

กรณีทำสัญญาไปแล้วปรากฏว่าไม่ใช่
สัญญาประนีประนอมยอมความที่แท้จริงหรือ
เป็นสัญญาประเภทอื่นที่แม้สมบูรณ์ก็ตาม ข้อพิพาท
เดิมไม่ระงับ ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้ภายใน
กำหนดอายุความ โดยอายุความฟ้องร้องคดีแพ่ง
มีเพียงภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีนับจากทราบ
มูลเหตุแห่งการละเมิด (ทราบความเสียหาย) และ
ทราบผู้ที่ทำให้ละเมิด (ทำให้เกิดความเสียหาย)
หรือภายในกำหนดเวลาสิบปีนับแต่ทำละเมิด
ยกเว้นกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็น
ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่ด้วย
และอายุความคดีอาญานั้นยาวกว่าจึงให้ใช้อายุ
ความคดีอาญา⁶³

อายุความการเรียกร้องตามสัญญาประนีประนอม ยอมความ

เมื่อสัญญาประนีประนอมยอมความ
สมบูรณ์แล้ว ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประนีประนอม
ยอมความ คู่สัญญาสามารถเรียกร้องสิทธิ
ตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ภายใน
กำหนดสิบปีนับจากทำสัญญา⁶⁴

ข้อความตอนท้าย การลงชื่อคู่สัญญา และพยาน

การทำสัญญาควรมีคู่ฉบับเสมอ (ถือว่า
คู่ฉบับเป็นสัญญาที่คู่สัญญามีเจตนาให้เป็น
สัญญาฉบับจริงอีกฉบับหนึ่ง) โดยเก็บไว้ฝ่ายละ
หนึ่งฉบับ ควรระบุในข้อความตอนท้ายไว้ด้วย
ว่าคู่ฉบับเก็บไว้กับใครบ้าง นอกจากนี้ควรเขียน
ข้อความในทำนอง เช่น “...คู่สัญญาได้ตรวจและ
อ่านข้อความในสัญญาเป็นที่เข้าใจแล้ว จึงได้มี
การลงชื่อหรือประทับตรา...” และมีการลงชื่อ
คู่สัญญาทุกฝ่ายไปไว้เป็นหลักฐาน ถ้ามีพยานต้อง
ลงชื่อพยานไว้ด้วย ในกรณีที่ต้องการแบบฟอร์ม
มาตรฐานสามารถดาวน์โหลดและศึกษาเพิ่มเติม
ได้ที่ “<http://www.krisdika.go.th>”

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมี
ประโยชน์ในการใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งและ
ทางอาญากรณีความผิดต่อส่วนตัว สามารถ
นำมาใช้ระงับข้อพิพาททางการแพทย์ได้เป็น
อย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์แก่คู่กรณีทุกฝ่ายเมื่อ
ทำถูกต้องตามวิธีการที่กล่าวมา คู่สัญญาจึงต้อง
ทราบรายละเอียดในเรื่องที่จะตกลงกันเป็น
อย่างดีและต้องศึกษาหลักกฎหมายในการเขียน
สัญญาให้เข้าใจโดยเฉพาะเรื่องความสามารถ
ของคู่สัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญา การแสดง
เจตนาของคู่สัญญา แบบของสัญญา ตลอดจน

⁶² “...การถอนเรื่องการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษที่ได้ยื่นไว้แล้วนั้นไม่เป็นเหตุให้ระงับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้”

⁶³ ปพพ. มาตรา 448 “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ต้องเสียหาย
รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิดมิใช่ตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่า
ที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

⁶⁴ ปพพ. มาตรา 193/32 “สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีกำหนด
อายุความสิบปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”

ศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการนำกฎหมายไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

■ ข้อเสนอแนะ

1. หลักสำคัญของการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ คือ ความสามารถของคู่สัญญา ซึ่งต้องพิจารณาบริบทของโรงพยาบาลว่าเป็นโรงพยาบาลของรัฐหรือโรงพยาบาลเอกชน และรายละเอียดอื่นๆ ที่จะทำให้สัญญาสมบูรณ์ใช้บังคับได้โดยเฉพาะในส่วนเนื้อหาของสัญญา แต่จากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่าการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในหลายๆ โรงพยาบาลแม้แต่โรงพยาบาลของรัฐเองยังไม่มีแนวทางเดียวกัน และไม่ถูกต้องในเรื่องความสามารถของคู่สัญญา เช่น กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ผู้ปกครองมักจะเข้าเป็นคู่สัญญาโดยไม่ได้ขออนุญาตจากศาลก่อน เพราะมีความยุ่งยากพอสมควร ซึ่งมักพบในโรงพยาบาลขนาดเล็ก และไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ดังนั้น หน่วยงานส่วนกลางควรมีการจัดอบรมการทำหนังสือประนีประนอมยอมความให้ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันสำหรับทุกโรงพยาบาลในสังกัด

2. การที่ฝ่ายโรงพยาบาลมักเป็นฝ่ายที่ร่างสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นมาเอง แล้วให้ฝ่ายผู้ป่วยลงลายมือชื่อในสัญญา มักจะมีข้อความแสดงถึงการตกลงระงับข้อพิพาทและไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งทางแพ่งอาญาปกครอง และตกลงจะถอนเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ต่อหน่วยงานต่างๆ ทั้งหมดนั้น แม้อาจมีผลทางจิตวิทยาให้ฝ่ายผู้ป่วยหยุดดำเนินการต่างๆ ต่อไปหลังจากการทำสัญญาประนีประนอม

ยอมความ แต่ในความเป็นจริงผลของสัญญาจะระงับข้อพิพาทได้เพียงทางแพ่งและทางอาญาเฉพาะความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น ส่วนคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน กระบวนการดำเนินคดีทางจริยธรรมของแพทย์ และทางปกครองนั้นยังไม่สามารถระงับไปได้ แพทย์จึงควรตระหนักว่าสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ได้ทำข้อพิพาทระงับทั้งหมด และควรมีระบบป้องกันเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ทางการแพทย์ควบคู่กันไป

3. แม้ว่าสัญญาประนีประนอมยอมความจะมีข้อดีคือรวดเร็ว ประหยัดรักษาชื่อเสียงและความลับของคู่กรณี แต่ในทางกลับกันจะเป็นข้อเสียของระบบสาธารณสุข คือ ในกรณีที่ระงับข้อพิพาทกันได้ จะยังไม่มีระบบรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลไปสู่องค์กรกลางระดับประเทศ (ปัจจุบันไม่มีระบบนี้ หน่วยงานส่วนกลางจะทราบเรื่องเกี่ยวกับคดีก็ต่อเมื่อมีการฟ้องร้องโรงพยาบาลของรัฐและเพื่อการต่อสู้คดี) ดังนั้น ควรมีระบบการรายงานข้อพิพาทและความเสียหายที่เกิดกับผู้ป่วยไปยังหน่วยงานกลางเพื่อป้องกันความเสียหายในอนาคตพร้อมไปกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย

4. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความแม้ไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบฝ่ายใด แต่ก็จะทำให้ฝ่ายแพทย์เป็นกังวล คือ แพทย์อาจกลัวถูกฟ้องในคดีอาญา เพราะการเขียนสัญญาประนีประนอมยอมความอาจกลายเป็นการแสดงความรับผิดชอบ เช่น การเขียนแค่ *ยอมรับช่วยเหลือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อบรรเทาผลร้าย...หรือยอมตกลงออกเงินค่าเสียหายและค่ารักษาพยาบาลให้...ยอมไม่ทำให้เกิดเป็น*

สัญญาประนีประนอมยอมความ ต้องเขียนว่ามีความเสียหายใดเกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้ แบบฟอร์มสัญญาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่เผยแพร่ทั่วไปข้อหนึ่งระบุว่า “...ผู้ให้สัญญาตกลงจะชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้รับสัญญาในการที่ผู้ให้สัญญาได้ทำละเมิดสิทธิ.....” ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความสำหรับกรณีที่เกิดความเสียหายทางการแพทย์โดยเฉพาะให้ชัดเจนว่าไม่ต้องมีการพิสูจน์ความรับผิดชอบจนกำหนดแนวทางให้ชัดเจนมากขึ้น โดยไม่ต้องมีการตีความ อาจจะแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และกฎหมายลำดับรองซึ่งมีมาตรา 41 อันเป็นระบบช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์โดยไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบอยู่แล้ว และจะช่วยให้เกิดความยุติธรรมแก่ฝ่ายผู้เสียหายเพิ่มขึ้น เนื่องจากการจ่ายเงินตามมาตรา 41 นั้น คณะอนุกรรมการจะพิจารณาความเสียหายที่มีอยู่ขณะที่ยื่นขอรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นเท่านั้น หากปรากฏภายหลังได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นแล้วว่าผู้เสียหายมีความเสียหายเพิ่มขึ้นจากเดิม เช่น จากเจ็บป่วยต่อเนื่องเป็นเสียชีวิต จะไม่สามารถขอรับเงินช่วยเหลือได้อีก แต่ถ้ามีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกำหนดค่าเสียหายในอนาคตไว้ด้วยย่อมสามารถจ่ายเงินได้ ในทางตรงข้าม หากฝ่ายผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาเพิ่มเติม อาจนำคดีไปฟ้องศาลได้

5. การจะทำให้เกิดสัญญาประนีประนอมยอมความได้นั้นต้องเป็นการตกลงกันของคู่สัญญาโดยสมัครใจ ดังนั้น กระบวนการก่อนการทำสัญญาประนีประนอมยอมความจึงมี

ความสำคัญมาก ได้แก่ การเปิดเผยข้อผิดพลาดทางการแพทย์ (บุญศักดิ์ หาญเทอดสิทธิ์, 2555) การเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่กรณีได้พูดคุยทำความเข้าใจ จึงจะเกิดสัญญาได้

6. กรณีละเมิดหรือมีข้อพิพาทในทางปกครองนั้น ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบการพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความบัญญัติไว้ และยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในเรื่องความระงับสิ้นไปของมูลละเมิดในทางปกครอง ดังนั้น ควรมีการศึกษาและบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีที่มีข้อพิพาททางปกครองไว้

■ เอกสารอ้างอิง

อดุลย์ ชันทอง. (2555). การระงับข้อพิพาทในคดีอาญาแผ่นดิน: ศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี.

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องแนวทางปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 (เรื่องเสร็จที่ 307/2541) (2541).

ประสพ พงษ์สุวรรณ. (2546). การระงับข้อพิพาททางปกครองโดยวิธีอื่นนอกจากการฟ้องคดีหรือพิพากษาโดยศาลปกครอง. วารสารนิติศาสตร์, 3, 470-478.

ศาลฎีกา. คำพิพากษาศาลฎีกา. Retrieved 11 มิถุนายน 2557 <http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

พระราชบัญญัติ ให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจ

ชำระใหม่ พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 169 ตอนที่ 42 หน้า 1. (ลงวันที่ 8
เมษายน 2535).

สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง.
(2552). หลักกฎหมายพื้นฐานความรับผิด
ทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิด
ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539.

กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.

บุญศักดิ์ หาญเทอดสิทธิ์. (2554). การได้รับเงิน
ช่วยเหลือเบื้องต้นตามมาตรา 41 กับการ
ฟ้องร้องคดีแพ่ง. วารสารวิจัยระบบ
สาธารณสุข, 5(2), 205-215.

บุญศักดิ์ หาญเทอดสิทธิ์. (2555). แนวคิด
ปัจจุบันของการเปิดเผยความผิดพลาดทาง
การแพทย์. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข,
6(1), 21-29.

